

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Forebyggende arbeid som fremmer barns psykiske
helse i barnehagen

Preventative work that promotes mental health within
the kindergarten

Kandidatnummer: 350 og 437

BLUBACH 2021/2022

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning, aesthetic outdoor education (AEO)

Veileder: Andreas Strømme Solberg

Innleveringsdato 24.05.2022

‘‘Kunnskap om hvordan psykisk helse og livskvalitet samvarierer kan bidra til bedre sykdomsforebyggende og helsefremmende strategier i folkehelsearbeidet’’

(Folkehelseinstituttet, 2018).

FORORD

Etter tre år som studenter er vi i ferd med å gjennomføre vår bachelor i barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen på Vestlandet. I denne oppgaven har vi undersøkt temaet psykisk helse og forebyggende arbeid for å fremme dette.

Temaet psykisk helse er viktig for oss begge, og gjennom denne prosessen har vi fått ny og aktuell kunnskap som vi håper kan bidra til utviklingen og utformingen av oss som bedre fagpersoner innenfor yrket.

Opgaven vår har med formål å belyse forebyggende arbeid innenfor området psykisk helse hos barn i barnehage, og det er et tema som vi mener har en sentral betydning innenfor barnehagelærerutdanningen. Vi opplever et større fokus på psykisk helse de siste årene og vi håper det vil fortsette å få enda større plass i bachelorutdanningen fremover.

Vi ønsker å rette en stor takk til vår veileder Andreas Strømme Solberg som har bistått med veiledning, tilrettelegging og oppmuntring underveis i prosessen. Dette har vært til stor hjelp. Vi vil også takke våre fire informanter som stilte til intervju og som delte sine kunnskaper og erfaringer med oss. De har bidratt med mye nyttig informasjon som har vært med å forme oppgaven vår til det den har blitt.

Bachelorskrivingen har vært en spennende og lærerik prosess, og det er med stolthet at vi snart kan kalle oss selv for barnehagelærere etter å ha fullført en treårig utdanning. Vi gleder oss til fortsettelsen.

Bergen

Mai 2022

SUMMARY

On the 19th of June 2021 the Kindergarten Act added a chapter concerning the law, describing how the kindergarten shall focus on their psychosocial environment (Barnehageloven, 2021, § 41-43). This chapter has three paragraphs whereas the first one § 41 imposes a zero tolerance for violations such as bullying, exclusion, violence, discrimination and harassment, in addition to preventative work to secure that every child experiences a safe environment when in kindergarten. The second paragraph § 42 legislates a duty upon the kindergartens to provide a good and safe psychosocial environment for the children, and the activity obligation. The third paragraph § 43 describes an intensified duty to take stricter measures in case an employee violates a child.

The new law in The Kindergarten Act involved an activity obligation that requires the Kindergarten to observe the children's well-being, and also examine and implement measures when staff suspect that one or more children are not doing well in kindergarten ” (Barnehageloven, 2021, § 42). In other words, the paragraphs emphasize that employees in the kindergarten have a legitimate duty to ensure that the children are well and that kindergarten is a preventive and health-promoting arena that has a good psychosocial environment.

Through qualitative research interviews, we have researched how employees in the kindergarten work to prevent mental disorders in children. The results we got are based on how employees with different skills work with the subject, and we see they're actively working on mental health in different ways. This is on the basis of, as mentioned, different skills, work experience and how long they have been working for. In turn we found this has given them different views and opinions on what mental health includes.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema	7
1.2 Presentasjon av problemstilling	8
1.3 Begrepsavklaring - psykisk helse og livskvalitet	8
2.0 Teori	10
2.1 Forebygging og psykisk helse	10
2.2 Tilknytning og trygghet - det psykososiale miljøet	12
2.2.1 Tilknytning og tilvenning	13
2.3 Kompetanse og kvalitet	14
3.0 Metode	17
3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	17
3.2 Det kvalitative forskningsintervju	18
3.2.1 Transkripsjon av intervjuer	19
3.2.2 Analyse av tekst	19
3.3 Forskerrollen	20
3.4 Etiske hensyn	21
3.4.1 Validitet og reliabilitet	22
3.5 Utvalg av informanter	22
3.6 Metodekritikk	23
4.0 Resultater	25
4.1 Informantene	25
4.2 Psykisk helse	25
4.2.1 Informantenes tanker rundt psykisk helse i barnehagen	25
4.2.2 Informantenes tanker rundt forebyggende arbeid for å fremme psykisk helse	27
4.2.3 Informantenes syn på egen rolle i det psykososiale miljøet	29
4.2.4 Fraværende voksne - sykefravær, vikarer og korona	31

5.0 Drøfting	34
5.1 Det forebyggende arbeidet for å fremme psykisk helse i barnehagen	34
5.1.1 Trygghet, tilknytning og relasjoner	34
5.1.2 Kompetanse og kvalitetssikring	37
5.1.3 Det psykososiale miljøet	39
5.1.4 Konsekvensene av fraværende voksne	41
6.0 Konklusjon	43
7.0 Litteraturliste	45
8.0 Vedlegg	47
8.1 Vedlegg 1: NSD godkjenning	47
8.2 Vedlegg 2: intervjuguide	50
8.3 Vedlegg 3: informert samtykke	53

1.0 INNLEDNING

I dette kapittelet vil vi ta for oss bakgrunn for valg av tema. Deretter vil vi presentere problemstillingen, og formålet med oppgaven. Videre kommer vi til å gjøre rede for de mest sentrale begrepene for oppgaven.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunn for valg av temaet tar utgangspunkt i en genuin interesse for barns psykiske helse, samt det faktum at vi anser forebygging som et svært viktig og relevant tema i dagens samfunn. I 2017 startet Helsedirektoratet en tiårs satsning i kommunene som skal være med på å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Med andre ord har psykisk helse blitt et mye mer sentralt tema de siste årene enn det har vært tidligere, og det er viktig at de som kan og har ansvar for å arbeide forebyggende med temaet, gjør nettopp dette. Vi ønsket blant annet å undersøke ulike barnehageansattes kompetanse for å lære mer om hvor viktig det er for det psykisk helsefremmende arbeidet. Vi tror at for stor mangel på kompetanse kan svekke kvaliteten i dette arbeidet.

Ifølge SSB hadde hele 93,4% av barn i alderen 1-5 år barnehageplass i 2021 (Statistisk sentralbyrå, 2022). Dette viser oss at majoriteten av barn i Norge går i barnehage i dag. Omfanget av befolkningen som bruker størstedelen av de første leveårene sine her er med andre ord såpass stor at barnehagen blir en svært viktig arena for å fremme psykisk helse. Grunnen til at vi har valgt dette temaet er også fordi vi mener at barna kan få negative konsekvenser, som psykiske vansker senere i livet, dersom man ikke arbeider med det tidlig. Vi tror at barn som går i en barnehage med høyt fokus på trygghet og psykisk helse får økt mulighet til å danne et godt grunnlag for å utvikle psykisk helse for resten av livet. For å styrke dette tror vi det er viktig med kompetente ansatte som aktivt fremmer det psykososiale miljøet og sørger for at barna kan få en trygg tilknytning til de voksne.

Vi føler at valgte tema bør vektlegges mye mer under barnehagelærerutdannelsen, og vi har et ønske om å lære mer om dette temaet før vi trer ut i arbeidslivet.

Psykisk helse har blitt et mer aktuelt tema i barnehagen etter den nye utgaven av Rammeplanen kom for fem år siden. I 2017 kom den nye forskriften om Rammeplan for barnehagens innhold

og oppgaver. Under barnehagens verdigrunnlag, finner vi kategorien livsmestring og helse, som satte et nytt fokus på helsefremmende og forebyggende arbeid i barnehagen. Her står det at barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). I vår oppgave kommer vi til å fokusere på dette.

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er de ansatte i barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11).

1.2 Presentasjon av problemstilling

«Hvordan arbeider ansatte i barnehagen forebyggende for å fremme psykisk helse?»

Temaet psykisk helse er et svært omfattende tema. På bakgrunn av dette valgte vi å avgrense fokuset vårt til hvordan barnehagene arbeider forebyggende for å fremme psykisk helse.

Mye av dette arbeidet tror vi skjer i det konkrete voksen-barn- samspillet på gulvet, hver dag. Vi har derfor valgt å fokusere på selve barnehagehverdagen og det psykososiale miljøet. I denne oppgaven har vi også valgt å fokusere mindre på selve konsekvensen av forebygging, og mer på det psykisk helsefremmende arbeidet. Dette er fordi vi ønsker å fokusere på helsefremmende strategier, heller enn sykdomsforebyggende, og problemer som allerede er oppstått.

Med tanke på at et barn tilbringer mesteparten av tiden sin i løpet av en dag i barnehagen, tenker vi at det er viktig at ansatte har nok kompetanse slik at de klarer å overholde plikten om at barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena. Formålet med denne oppgaven var å forske på hvordan ansatte i barnehagen jobber med forebygging for å fremme psykisk helse, samt om de har tilstrekkelig med kompetanse til å utføre oppgaven.

Denne oppgaven mener vi kan bidra med økt kompetanse når det gjelder arbeid omkring psykisk helse i en barnehage. Oppgaven vil fungere som et verktøy for oss nå vi snart skal ut i jobb og for andre ansatte, da man kan dele erfaringer og ideer om ulike måter man kan arbeide på. Oppgaven vil ha betydning både for oss, men også for et personale og ikke minst for barna.

1.3 Begrepsavklaring - psykisk helse og forebygging

Verdens Helseorganisasjon (WHO) definerer begrepet psykisk helse som «a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity. An important implication of this definition is that mental health is more than just the absence of mental disorders or disabilities'' (Worlds Health Organisation, 2018). Oversatt betyr dette at god psykisk helse blir beskrevet som en tilstand med fysisk, mentalt og sosialt velvære, og ikke kun fravær av sykdom, svakheter, mentale lidelser og/eller funksjonshemninger. Ut fra denne definisjonen vil det si at begrepet psykisk helse omfatter hele mennesket, og særlig det som gir oss som enkeltindivider mening og verdi.

Ifølge Drugli kan psykisk helse hos barn beskrives som deres evne til å oppleve, regulere og uttrykke følelser, utvikle nære og trygge relasjoner samt utforske deres omgivelser og lære (Drugli, 2019, s. 40). I en rapport utgitt av Helse- og omsorgsdepartementet understrekes det at psykisk helse omfatter alt fra god psykisk helse og livskvalitet til psykiske plager og lidelser (Statsministerens kontor, 2017). Vi kan se dette som at summen av oss mennesker, både fysisk og psykisk utgjør kvaliteten av den psykiske helsen vår.

Forebygging handler om å gjøre noe for å forhindre eller redusere sannsynligheten for at noe uønsket skal skje. I denne konteksten fokuserer vi på det forebyggende arbeidet som fremmer den psykiske helsen, mer enn konsekvensene dersom man ikke gjør arbeidet med det.

2.0 TEORI

I dette kapittelet skal vi gjøre rede for hva teorien sier om forebyggende arbeid for å fremme psykisk helse hos barn. Kapittelet er bygget opp på en slik måte at vi vil begynne med å se på hva lovverket sier om barnehagens ansvar og plikt til å fremme barnas helse, samt hvordan den skal ha en forebyggende funksjon. Vi vil deretter gå videre med å si noe om hva psykisk helse- og psykiske vansker er. I sammenheng med temaet psykisk helse har vi avslutningsvis valgt å fokusere på det psykososiale miljøet i barnehagen, tilknytning, trygghet, kompetanse og kvalitet.

2.1 Forebygging og psykisk helse

Dersom vi ser til rammeplanen, finner vi et eget avsnitt om livsmestring og helse. Ifølge den skal barnehagen ha en helsefremmende og forebyggende funksjon. Den skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller og fremme både den fysiske og psykiske helsen til barna. I tillegg til dette skal barnehagen bidra til trivsel, livsglede, mestring og en følelse av egenverd, samt forebygge krenkelser og mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Livsmestring er et sentralt begrep under kategorien livskvalitet og temaet som omhandler psykisk helse. Dette vil vi komme tilbake til.

I den nye barnehageloven § 41 om nulltoleranse og forebyggende arbeid ble det slått fast at barnehagen ikke skal godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dersom et barn utsettes for noe av dette er de som jobber i barnehagen pliktig til å gripe inn (Barnehageloven, 2020, § 41). At vi som arbeider med barn er pålagt å gripe inn i slike situasjoner kan hjelpe å sikre barnas trygghet i barnehagen.

Psykiske vansker hos barn er ifølge Drugli lettere psykiske plager som hemmer deres livskvalitet og fører til at de ikke har det bra i hverdagen (Drugli, 2019, s. 41). I boken ‘Liten i barnehagen’, beskriver hun barns følelser som sterke, og understreker at barn med vedvarende negative følelser som preger deres trivsel og funksjoner i hverdagen kan stå i fare for å utvikle psykiske vansker (Drugli, 2019, s. 40).

Hun går videre med å skrive at bakgrunnen for de negative følelsene hos barn i mange tilfeller har oppstått grunnet en eller flere overbelastninger i barnets liv (Drugli & Lekhal, 2019, s. 85). Når det gjelder symptomer ved utvikling av psykiske lidelser kan vi vise tilbake til artikkelen om

livskvalitet og psykiske lidelser fra folkehelseinstituttet. I denne artikkelen påpekes det nemlig at symptomene på psykiske lidelser hos små barn hovedsakelig vises gjennom endringer i barnets atferd. Det poengteres at disse barna ofte sliter med søvn, matlyst, humørsvingninger og motorisk uro. De kan også bli passive eller vise manglende glede over ting som vanligvis oppleves som gledesfylte opplevelser (Suren et al, 2018). Dette ser vi i sammenheng med problemstillingen fordi det kan fortelle oss noe om nettopp hvorfor forebyggende arbeid er såpass viktig.

De psykiske vanskene kan utvikle seg og bli til psykiske lidelser når barnet har flere psykiske symptomer med hyppig forekomst som varer over tid og går utover hvordan barnet fungerer i vesentlig grad (Drugli, 2019, s. 41). En overvekt av negative følelser kan med andre ord svekke barnets psykiske helse.

Ifølge Drugli begynner mange psykiske vansker hos eldre barn med følelsesmessige vansker tidlig i livet, men disse kan forhindres dersom barnet får en god start (Drugli, 2019, s. 41). I en artikkel fra Folkehelseinstituttet understrekes det at kunnskap om hvordan livskvalitet og psykisk helse samvarierer kan bidra til at vi utvikler bedre sykdomsforebyggende og helsefremmende strategier i folkehelsearbeidet (Suren et al, 2018). Mye av teorien vi har sett på, samt intervjuene vi har gjort er opptatt av et godt og stabilt grunnlag med kunnskapsrike voksne som tar tak i problemene tidlig. Dette er for å fremme forebygging. Drugli og Lekhal legger vekt på at barnehagen bør ha fokus på god praksis som fremmer barnas psykiske helse og livsmestring (Drugli & Lekhal, 2019, s. 85). For at man skal kunne fremme livsmestring er det derfor viktig å skjerme barna fra eventuelle forhold som kan bidra til negativ utvikling, samt tilby de god hjelp på et tidlig stadium når de begynner å utvikle eventuelle vansker (Drugli & Lekhal, 2019, s. 85). Vi kan slik se verdien av et kunnskapsrikt personale og deres evne til å fange opp negativ utvikling tidlig.

I samme bok står det at barnehagen vil kunne forebygge psykiske vansker hos barn som ellers ville stått i risikozonen ved å støtte opp under disse positive kreftene (Drugli & Lekhal, 2019, s. 85). Det er viktig at barnehageansatte har et kunnskapsgrunnlag som gjør at de klarer å gjenkjenne eventuelle vansker tidlig, at de har forståelse, rutiner og strategier som sørger for at barna får god hjelp (Drugli & Lekhal, 2019, s. 86). Små barn kan nemlig i mange tilfeller kan snu en negativ utvikling dersom de får tidlig hjelp ettersom at hjernene deres er plastiske (Drugli & Lekhal, 2019, s. 86). Små barn er under utvikling, og de har behov for å bli sett og møtt på et

individuelt nivå, med tillit og respekt for deres opplevelser og følelser. Som voksne må vi evne å bekrefte følelsene til barnet, og forsøke å forstå hvorfor det føler som det gjør (Drugli & Lekhal, 2019, s. 53). Med andre ord kan vi si at barnet har behov for ytre stimuli ved at det behøver anerkjennelse fra en voksen. Vi kan videre tenke oss til at trygg tilknytning og trygge relasjoner er viktig.

2.2 Tilknytning og trygghet - det psykososiale miljøet

Når vi snakker om psykososialt miljø i barnehagen kan vi begynne med å se på hvordan det ble definert i skolesammenheng.

Med psykososialt miljø menes de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet handler også om elevenes opplevelse av lærings situasjonen (Statsministerens kontor, 2006, s. 3).

Vi kan koble dette begrepet til barnehagen hvis vi ser til lovverket. I barnehageloven § 42 finner vi loven om plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Aktivitetsplikten handler om at alle som arbeider i en barnehage er pålagt å ta grep ved mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har det godt eller trygt barnehagemiljø. Det innebærer å informere styrer, som igjen informerer barnehageeier ved alvorlige tilfeller (Barnehageloven, 2020, § 42). Barnehagen skal også undersøke saken ved umiddelbar mistanke fra ansatte eller foreldre, og så langt det lar seg gjøre sørge for at barnet får et godt og trygt barnehagemiljø (Barnehageloven, 2020, § 42). I forbindelse med problemstillingen kan det tenkes at denne loven bidrar til å sikre barnas trygghet og derav deres psykiske helse.

I regjeringens strategi for god psykisk helse står det at barnehagen og skolen skal tilby et omsorgs- og læringsmiljø som er til barnas beste. For å oppnå dette understrekes det at skole og barnehagen skal fremme barnas mestring og psykiske helse ved å gi de opplevelser av trygge og gode miljøer (Statsministerens kontor, 2017, s. 43). Dette inkluderer det psykososiale miljøet, inkludert trygghet, vennskap og forebygging av krenkelser (Statsministerens kontor, 2017, s. 43). Det legges i denne strategien som nevnt vekt på at man må fremme mestring og forebygge mobbing. I den forbindelse påpekes det at arbeidet for å fremme et godt psykososialt miljø derfor

må bygge på et grunnlag som forebygger mobbing (Statsministerens kontor, 2017, s. 44). “Arbeidet med relasjonene mellom voksne og barn og barna imellom er sentralt for å utvikle og sikre barna et godt psykososialt barnehagemiljø” (Utdanningsdirektoratet, 2018, s. 4). En barnehage med gode relasjoner kan gi barna verktøy som gjør de bedre rustet videre i livet (Drugli & Lekhal, 2019, s. 58). Vi kan se relasjoner i sammenheng med tilknytning.

2.2.1 Tilknytning og tilvenning

Tilknytning er et biologisk drevet behov som er nødvendig for at vi som mennesker skal overleve (Drugli & Lekhal, 2019, s. 54). Begrepet tilknytning handler om sterke følelsesmessige bånd som knytter barnet sammen med sine nærmeste omsorgspersoner (Drugli, 2019, s. 43). I forbindelse med problemstillingen ser vi på tilknytning fordi vi ser en sammenheng mellom dette og den psykiske helsen. Barn har nemlig behov for omsorgspersoner som kan hjelpe de å regulere deres følelser da de ikke evner dette på egenhånd (Drugli & Lekhal, 2019, s. 59).

Omsorgspersonen(e) vil på denne måten bidra til barnets emosjonelle og sosiale utvikling fordi barnet etter hvert vil lære å håndtere følelsene sine mer hensiktsmessig selv.

Tilknytningen kan være både god og dårlig. Trygg tilknytning etableres når barnet får gjentatte erfaringer over tid med sensitiv omsorg fra omsorgspersonens side, og at vedkommende klarer å regulere barnet sine følelser i vanskelige situasjoner (Drugli, 2019, s. 46). I denne relasjonen fremstår den voksne som sterk og trygg, og hen klarer å møte barnets behov og utløp for følelser (Drugli, 2019, s. 46).

Utrygg tilknytning derimot skjer når samspillet ikke er preget av sensitivitet og forutsigbarhet. Barnet klarer ikke å stole på at dets behov dekkes, at det blir forstått eller møtt i situasjoner som oppstår i løpet av dagen (Drugli, 2019, s. 46). Konsekvensen kan bli en utrygg unnvikende tilknytning der barnet ikke viser at det har behov for en trygg base. De lærer seg å klare seg så best de kan, for eksempel når de skal regulere vanskelige følelser. Dette skjer fordi barnet ikke er vant til å få trøst, og begynner å oppføre seg deretter (Drugli, 2019, s. 46). En annen konsekvens kan være utrygg ambivalent tilknytning. Den utvikles dersom omsorgspersonen er uforutsigbar i samspillet. Samme atferd kan gi ulike reaksjoner fra gang til gang, og samspillet skjer stort sett på den voksnes premisser. Dette kan lede til at barnet blir passivt og oppgitt eller sutrete og klengete (Drugli, 2019, s. 47).

Begrepet trygg havn handler om stabile og trygge voksne som klarer å støtte, trøste og beskytte barnet etter dets behov. Dersom de opplever dette vil barnet ha det bra, og barnet gjør barna mer robuste (Drugli og Lekhal, 2019, s. 54). I barnehagen bør små barn ha minst én person i personalet som de har en spesielt nær relasjon til, men aller helst flere (Drugli & Lekhal, 2019, s. 54-56). For at barnet skal etablere trygg tilknytning er det viktig at den voksne og barnet tilbringer mye tid sammen. Den voksnes evne til å utvise sensitivitet, justere seg etter enkeltbarnet og dets behov, samt gi barnet en rask og godt tilpasset respons er viktig for trygg tilknytning (Drugli & Lekhal, 2019, s. 55).

Når barnet opplever trygg tilknytning virker det som en sentral beskyttelsesfaktor som fremmer motstandskraft i møte med senere belastninger fordi barnet blir mer robust i seg selv, og gjør at barnet blir i stand til å søke hjelp og støtte hos andre når det har behov for det (Drugli & Lekhal, 2019, s. 55). Siden barnehjernen er umoden har den behov for ytre regulering av en voksen hjerne når det opplever sterke negative følelser. De som opplever dette fra omsorgspersonene utvikler gradvis sin kapasitet for selvregulering (Drugli & Lekhal, 2019, s. 56). For å sørge for at barnet får et maksimalt utbytte av relasjonen kan det tenkes at den voksne bør ha kunnskap om disse tingene. Utdanning gir oss kompetanse som igjen kan hjelpe oss å sikre barnas trygghet og fremme deres psykiske helse.

2.3 Kompetanse og kvalitet

Kompetanse innenfor en barnehagefeltet er en viktig faktor for å sikre kvalitet i en barnehage, og ikke minst for å belyse problemstillingen vår. Det er et poeng at barna skal føle seg trygge og komfortable med de menneskene som møter de i barnehagen, for at de skal kunne utvikle seg mest mulig i løpet av den tiden de går i barnehagen. Hvis en ansatt i barnehagen skal kunne arbeide forebyggende for å fremme psykisk helse, er det viktig at man ansetter kompetente og kvalifiserte mennesker. I forhold til dette ble det i 2018-2022 utviklet en kompetansestrategi for kompetanse og rekruttering for barnehager (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Kompetansestrategiens mål var å sikre at barna får et barnehage tilbud av høy kvalitet, som blant annet skal bidra til at alle ansatte i barnehagen skal ha mulighet til å utvikle seg ved å få seg en kompetanseheving (Kunnskapsdepartementet, 2021). Dette innebærer da at barnehagepersonell får anledning til å utvikle sine kunnskaper for å sikre kvalitet og realisering av Rammeplanens intensjoner. Barnehagen skal sørge for å gi barna et godt tilbud i tråd med barnehageloven og

tilhørende forskrifter, da det er loven med forskrifter som definerer kvalitet i barnehagen. Rammeplan for barnehagen er en forskrift til barnehageloven, og beskriver barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver og barnehageansatte må ha kunnskap om dette for å sikre kvalitet (Utdanningsdirektoratet, 2022). Kompetansetiltakene skal med andre ord være med på å styrke barnehagens pedagogiske arbeid som vil sikre en høy kvalitet på arbeidsplassen (Kunnskapsdepartementet, 2021).

Med barnehagekvalitet menes barnas, foreldrenes og de ansattes oppfatninger av og erfaringer med barnehagen og i hvilken grad barnehagen oppfyller faglige og samfunnsmessige kriterier på hva en god barnehage er (Søbstad, 2002:17, i Kvistad & Søbstad, 2006, s. 29). Denne definisjonen tar hensyn til at det er ulike aktører som påvirker barnehageutviklingen, som i barnehagesammenheng vil være barna, foreldrene og de ansatte i barnehagen (Kvistad & Søbstad, 2006, s. 29). Med utgangspunkt i problemstillingen vår skal vi hovedsakelig ta for oss hvordan de som jobber i barnehagen oppfyller disse kriteriene og hvordan de kan påvirke barnehageutviklingen for sikre kvalitet for barna.

En barnehage består av flere ulike ansattgrupper. Dette er da de pedagogiske lederne, barnehagelærerne, diverse fagarbeiderne og assistenter. Personalet og deres kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for omsorg, lek, danning og læring, og dette kan dermed ses i sammenheng med kvalitet og forebygging (Kunnskapsdepartementet, 2021). For at en ansatt i barnehagen skal kunne bidra til kvalitet i en barnehage, er det viktig at de har kunnskap om barnehageloven og de tilhørende forskriftene, samt ser viktigheten av å skape et godt psykososialt miljø med utgangspunkt i trygghet og gode relasjoner. Med denne kunnskapen kan en barnehageansatt aktivt arbeide forebyggende, fordi de har kompetansen til å observere og se en uønsket utvikling hos barn, og oppnå målet for kvalitetsarbeidet i barnehagen, som omhandler barnets trivsel og utvikling (Utdanningsdirektoratet, 2022).

For at et barn skal trives og utvikle seg, er det viktig å skape en god barnehage med et godt miljø. "Gode barnehager er positive for barns språklige, kognitive og sosiale utvikling, og er viktig for å utjevne sosiale ulikheter" (Utdanningsdirektoratet, 2022). I løpet av de årene barn går i barnehagen er det mye som skjer på utviklingsfronten. Barnas hjerne er svært formbar de første tre årene, så barnehager og barnehageansatte av høy kvalitet kan derav ha en svært positiv effekt

på barna som kan vare livet ut (Utdanningsdirektoratet, 2022).

3.0 METODE

I dette kapittelet skal vi skrive om ulike forskningsmetoder, samt belyse den metoden vi har tatt i bruk for å svare på problemstillingen vår. Vi skal også ta for oss noen viktige begreper innenfor forskning, skrive om intervjuprosessen, forskerrollen vår, etiske hensyn og metodekritikk.

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

En metode er en fremgangsmåte man bruker for å løse problemer og komme frem til ny kunnskap.

Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder. (Aubert, 1985, i Dalland, 2021, s. 53). Metode innenfor forskning er en form for redskap i vårt møte med det man ønsker å undersøke, og metoden skal kunne belyse og gi svar på en gitt problemstilling.

“Begrunnelsen for å velge en bestemt metode er at vi mener at akkurat den metoden egner seg best til å belyse spørsmålet eller problemstillingen på best mulig måte” (Dalland, 2021, s. 53).

Med andre ord, metoden hjelper oss å samle inn akkurat den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland, 2021, s. 54). Vi har to ulike forskningsmetoder som kan brukes for å komme frem de resultatene vi trenger: kvantitative og kvalitative metoder. Vi har i vår oppgave tatt i bruk den kvalitative metoden, men for å få bedre oversikt velger vi å gjøre kort rede også for den kvantitative metoden for å avklare forskjellen. Videre vil vi utdype den kvalitative metoden og begrunne hvorfor vi har valgt denne retningen for å belyse vår problemstilling.

“Både kvalitative og kvantitative orienterte metoder bidrar på hver sin måte til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og av hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler” (Dalland, 2021, s. 54). Dette kan gi oss en forståelse av hvorfor metode er et viktig redskap i en undersøkelsesprosess.

Den kvantitative metoden gir data i form av målbare enheter. “Tallene gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, enten vi ønsker å finne gjennomsnittlig inntekt i befolkningen eller hvor stor prosentandel av befolkningen som er avhengige” (Dalland, 2021, s. 54). Den kvantitative metode retningen gir med andre ord oss mer konkrete resultater, gjennom blant annet nøkkelord som presisjon, bredde, gjennomsnittlig og forklaring (Dalland, 2021, s. 55). Grunnen til at vi

ikke har valgt denne metoden er fordi vi hadde et ønske om å ha personlige intervjuer med informantene våre.

Den kvalitative metoden har fokus på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2021, s.54). Denne metoderetningen går i dybden av det man undersøker og vil ofte beskrives som en “mykere” metode enn den kvantitative, som er nokså “hard”. I den kvalitative metoden må man trå med forsiktighet og følsomhet, for å få frem det særegne i det du ønsker å undersøke, samt for å få en sammenheng og helhet i resultatene dine (Dalland, 2021, s. 55). I denne oppgaven har vi som nevnt tatt i bruk kvalitativ metode, og dermed også kvalitative intervjuer. Dette fordi vi ønsket mer personlige intervju og nærhet til feltet enn det vi mener vi kunne fått ved å bruke den kvantitative metoden. I tillegg ville vi få innsikt i informantenes personlige synspunkter basert på deres ulike kompetanse bakgrunn, for å forhåpentligvis få en mer konkret forståelse for hvordan de faktisk arbeider med temaet psykisk helse.

3.2 Det kvalitative forskningsintervju

I forkant av oppgaven ble vi begge enig om å ha intervju som forskningsmetode. Vi ønsket å ha et sosialt samspill med intervjupersonene våre, gjennom å ha personlige samtaler med ansatte i barnehager for å få dypere innsyn. “Gjennom samtaler lærer vi folk å kjenne, får vite noe om deres opplevelser, følelser, holdninger og den verden de lever i” (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 18). Menneskelig samspill tar utgangspunkt i hvordan de interagerer, stiller spørsmål og svarer på spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 18). I disse samtalene var det viktig å ta i bruk våre menneskelige og faglige ressurser, for å raskest mulig forstå situasjonen, og om hvordan du må snakke for å bli forstått, samt hvordan vi tar vare på det som blir sagt, for å unngå misforståelser (Dalland, 2021, s. 65). Samspillet mellom den som blir intervjuet, og den som intervjuer, er grunnlaget for et godt intervju (Dalland, 2021, s. 65). Under intervjuene var det viktig for oss å vise informantene en genuin interesse for deres synsvinkler samt en respekt og ydmykhet for at samspillet skulle bli komfortabelt.

Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra hans eller hennes eget perspektiv. Forskningsintervjuets struktur er likt den

dagligdagse samtalen, men som et profesjonelt intervju involverer det også en bestemt metode og spørreteknikk for å oppnå ønsket mål (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 42). Målet med forskningsintervjuene er ikke bare å utveksle synspunkter om temaet, men å skape mening og forståelse som igjen fører til kunnskap (Dalland, 2021, s. 68). Spørsmålene vi hadde valgt ut var nøye planlagt i forkant. Vi var opptatt av å stille åpne spørsmål for å få mer utfyllende svar, samt gi informantene muligheten til å snakke mer fritt.

Vi samlet inn data ved å utføre fire intervjuer. Rammene for disse intervjuene var å skaffe intervjupersoner med ulik kompetanse bakgrunn. Vi valgte som nevnt intervju basert på at vi ønsket et nærmere samspill med deltakerne, men også fordi vi ville ha muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål hvis vi ønsket. I etterkant av intervjuene foretok vi en transkribering som vi også valgte å printe ut på fysisk papir. Dette for å kunne få en bedre oversikt og enklere skrive inn notater og markeringer.

3.2.1 Transkripsjon av intervjuer

I etterkant av intervjuene startet vi som nevnt med transkriberingen. Alt av data skulle med andre ord skrives ned. “Å skrive ut et intervju handler om å bevare mest mulig av det opprinnelige som skjedde” (Dalland, 2021, s. 95). Dette kan dog være utfordrende, da man mister noe ved å gå fra muntlig til skriftlig. Nyansene i en stemmene, mimikken i ansiktene og kroppsspråket følger ikke med i utskriftene (Dalland, 2021, s. 95). Likevel skal tekstene fortolkes. For oss var det viktig å bevare mest mulig av den muntlige formen i transkriberingen. Det muntlige språket er annerledes enn det skriftlige, men når vi inkluderte mye av det muntlige i teksten ble det enklere for oss å huske øyeblikk under intervjuene som var viktige å ha nedskrevet. Det gjorde det også enklere for oss når tekstene skulle analyseres og tolkes etter transkriberingen (Dalland, 2021, s. 95).

3.2.2 Analyse av tekst

I etterkant av intervjuene og transkriberingen, går man over på prosessen hvor man skal analysere og tolke tekstene. I denne prosessen ser vi på likhetene og ulikhetene i svarene vi fikk fra informantene våre. Dette ga oss en oversikt over hva som er relevant for oss for å bruke for å drøfte problemstillingen.

Analysen hjelper oss å finne ut hva intervjuet har å fortelle, mens i tolkningen søker man meningen (Dalland, 2021, s. 94). I analysen er det viktig å få frem innholdet i intervjuet på en mest mulig saklig måte, og grunnlaget for analysen legges allerede i intervjuguiden som tar utgangspunkt i våre tanker og hva vi ønsker å vite (Dalland, 2021, s. 94). Arbeidet med å få oversikt over dataene innebærer også å tenke over hva de betyr, og hvilke perspektiver de kan forstås fra, og dette kan igjen åpne opp for ulike fortolkninger (Dalland, 2021, s. 94). Hvis vi ser materialet vårt opp mot annen forskning på området kan vi enten få styrket eller avkreftet vår egen forklaring (Dalland, 2021, s.94). Om vi skal bygge opp vår egen tiltro til vår egen forklaring, er det derfor nødvendig å begrunne den i lys av den kunnskapen som finnes på området fra før av og det er viktig å stille seg kritisk gjennom hele prosessen og ha en moralsk forsvarlig forskningsatferd (Dalland, 2021, s. 94). I vårt tilfelle knyttes dette materialet opp mot den faglitteraturen vi har gjort rede for i teorikapitlet.

3.3 Forskerrollen

Vårt utgangspunkt i forhold til forskerrollen, var at ingen av oss hadde noe erfaring med dette fra før av. Vi var derfor ganske spent på gjennomføringen, om spørsmålene var bra nok og om vi klarte å innhente den informasjonen vi ønsket. Vi valgte som nevnt kvalitative intervjuer som vår metodiske tilnærming, og i forhold til dette er det viktig å ha en moralsk forsvarlig forskningsatferd. Dette innebærer blant annet at vi møtte informantene med respekt og at ønsket å fremstå profesjonelle. Å ha en moralsk forsvarlig forskningsatferd er forbundet med forskerens moralske integritet, hans eller hennes empati, sensitivitet og engasjement i moralske spørsmål og moralsk handling (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 108). Det var viktig for oss å tydeliggjøre for informantene at vi ikke var der for å dømme dem på noen måte. Vi anså dette som viktig fordi vi tror det hjalp oss å være mer åpen i møte med hvert individ. Når den metodiske tilnærmingen er intervju, øker betydningen av forskerens integritet, fordi intervjueren selv er det viktigste redskapet for innhenting av ny kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 108). I forhold til dette var det også viktig for oss å ta hensyn til våre informanter, uavhengig av våre personlige meninger og syn.

Forskerrollen vår tok utgangspunkt i at vi skulle møte våre intervjupersoner på en etisk og forsvarlig måte, med respekt for deres tanker og meninger, for å oppnå et godt samspill. Hvordan

vi som forskere ønsket å møte våre intervjuobjekter i både planleggingen og gjennomføringen, tar utgangspunkt i de etiske hensynene man må forholde seg til når man starter på et forskningsprosjekt. Vi merket gjennom prosessen at flyten i intervjuene ble bedre for hver gang etter hvert som vi ble mer trygg. Dette var en interessant del av bacheloroppgaven der vi lærte masse samtidig som at vi fikk prøve noe nytt, og oppleve selvutvikling i forskerrollen.

3.4 Etiske hensyn

Våre forberedelser som inkluderer vårt arbeid med å sende inn meldeskjema til NSD, skrive intervjuguiden, samt gjennomføringen av intervjuene og alt etterarbeidet, er ulike stadier i prosessen som krever avgjørelser som får konsekvenser for våre handlemuligheter senere i prosessen (Dalland, 2021, s. 94). Hele prosessen tar utgangspunkt i etiske overveielser som skal styrke vår validering og reliabilitet i oppgaven. Vi skal gå nærmere inn på hva forskningsetikk er og hva det faktisk vil si å ta etiske hensyn i forhold til bacheloroppgaven.

Forskningsetikk handler om at vi skal ivareta personvernet til våre intervjupersoner og sikre at de ikke blir påført skade eller unødvendige belastninger under arbeidet vårt (Dalland, 2021, s. 168). For å ivareta informantenes krav om anonymisering, blir det brukt fiktive navn i oppgaven, og vi kommer med en kort presentasjon av informantenes kunnskaper og erfaringer senere i kapitlet. Vi må også vurdere om forskningen vår går opp mot samfunnets normer og verdier, da det tar utgangspunkt i alle sider ved forskningen vår (Dalland, 2021, s. 168). Målet med bacheloroppgaven er å få ny kunnskap og innsikt i tematikken vår uten at det skal gå på bekostning av intervjupersonenes integritet og velferd (Dalland, 2021, s. 168). Vi må med andre ord sikre at personvernet deres blir tatt hensyn til under hele prosessen. Etiske overveielser og ryddig bruk av personopplysninger er en forutsetning for et godt samarbeid med de som bidrar med sine erfaringer og opplevelser, da det skaper tillit (Dalland, 2021, s. 169).

For å kunne gjennomføre våre intervjuer måtte vi sende inn et meldeskjema til Norsk senter for forskningsdata (NSD), som måtte godkjennes før intervjuene kunne starte. NSD er personvernombud for blant annet alle universiteter og høyskoler, og de veileder og gir råd i personvernspørsmål (Dalland, 2021, s. 169). Dette er for å forsikre om at forskningsdataen vår fra våre intervjupersoner behandles etisk forsvarlig og på en lovlig måte. Når man utfører et

intervju er det nødvendig med en lydopptaker for å kunne få inn nødvendig informasjon, som videre må transkriberes. Denne informasjonen gis i fortrolighet, og skal respekteres.

I forkant av intervjuene skrev vi en intervjuguide med spørsmål vi mente var relevant for problemstillingen vår. Før vi traff de fikk også alle fire intervjupersonene tilsendt et informasjonsskriv og et samtykkeskjema. Disse dokumentene beskrev blant annet oppgavens formål og andre essensielle opplysninger. Informert samtykke betyr at forskningsdeltakerne informeres om undersøkelsens overordnede formål og om hovedtrekkene i designet, så vel som mulige risikoer og fordeler ved å delta i et forskningsprosjekt. Informert samtykke innebærer dessuten at man sikrer seg at de involverte deltar frivillig, og informerer dem om deres rett til når som helst å trekke seg ut av undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2021, s. 104).

3.4.1 Validitet og reliabilitet

Validitet handler om relevans og gyldighet, med andre ord handler det om arbeidet vårt er relevant for problemstillingen som undersøkes (Dalland, 2021, s. 43). Vi har blant annet valgt å bruke informanter med relevant utdanning og kompetanse for vår problemstilling. Reliabilitet tar utgangspunkt i om arbeidet er pålitelig, og det handler om at målinger må utføres korrekt og at eventuelle feilmarginer angis (Dalland, 2021, s. 43). De to begrepene er et kunnskapskrav på valgt metode som bidrar til å sikre kvalitet i funnene våre.

3.5 Utvalg av informanter

Vi valgte ut informanter med ulike kompetansebakgrunn fordi vi ønsket å undersøke hvor viktig kompetanse er for å fremme psykisk helse i barnehagen. Barnehagen har en lovpålagt plikt om å ha en helsefremmende og forebyggende funksjon, og det er interessant å se om mangel på kompetanse, gjør at kvaliteten i barnehager svekkes. Utvalget av informanter var med andre ord et bevisst valg og gjennomtenkt valg.

Første intervjuperson (Even): førskolelærer, pedagogisk leder, fagleder og daglig leder.

Even er utdannet barnehagelærer og har en mastergrad innenfor pedagogikk med vekt på pedagogisk ledelse. Han har jobbet i ti år som pedagogisk leder, men de siste årene har han arbeidet mer administrativt, blant annet som fagleder og daglig leder.

Andre intervjuperson (Sofie): barnehagelærer og pedagogisk leder. Sofie ble ferdig utdannet i 2019 og har siden den gang tatt videreutdanning innenfor pedagogikk og veiledning. Hun har jobbet 3 år sammenhengende i barnehagen, da 1 år som barnehagelærer og 2 år som pedagogisk leder.

Tredje intervjuperson (Berit): pedagogisk leder. Berit ble ferdig utdannet i 1996. Hun jobbet i fire år som støttepedagog og har ellers jobbet som pedagogisk leder.

Fjerde intervjuperson (Markus): Markus jobber som assistent. Han er den eneste av intervjupersonene som ikke har noe utdanning eller særlig kompetanse med å arbeide med barn, men han har en bachelor innenfor idrett.

3.6 Metodekritikk

Innenfor forskningsmetode er det viktig at en stiller seg kritisk til det valget en tar i henhold til metode. Har vi klart å besvare problemstillingen? I hvilken grad er resultatet gyldig? Dette avhenger mye av hvor godt vi er i stand til å gjøre rede for de valgene vi har tatt i løpet av prosessen, og hva de har å bety for resultatet (Dalland, 2021, s. 57). For vår oppgave handler dette om hvilke type spørsmål vi har valgt, og bevissthet rundt vår egen forskerrolle og dens påvirkning, samt hvordan vi møtte informantene. Et intervju vil preges av forskerens personlighet, siden forskeren er et instrument i situasjonen. Har forskeren evne til å oppnå kontakt med intervjupersonene? I dette tilfellet er det viktig at vi tydelig viser hvordan vi som forskere kan ha påvirket arbeidet for at datainnsamlingen skal bli pålitelig (Dalland, 2021, s. 21). Stiller vi åpne eller ledende spørsmål? Som tidligere nevnt har vi vært opptatt av å ikke stille ledende spørsmål for å gi informantene større rom for å snakke mer fritt og åpent om sine meninger. I forhold til dette er det viktig å se på kravene til bruken av valgt metode, eller de grunnleggende normene for hvordan man bør gå frem:

- Resultatene skal være i overensstemmelse med virkeligheten.
- Data skal være systematisk utvalgt.
- Data skal brukes nøyaktig.
- Forskerens forforståelse skal klargjøres.

→ Resultatene skal være kontrollerbare

→ Forskningsvirksomheten bør være kumulativ, det vil si at den bygger på eksisterende forskning.

(Dalland, 2021, s. 58).

Med andre ord, vi som forskere må være bevisste på disse kravene og forsøke å studere disse resultatene objektivt, vi må være saklige og upartiske (Dalland, 2021, s. 62). Under kapittelet om resultater beskriver vi konkret og ordrett hva intervjupersonene har svart og delt. Slik dokumenterer vi informasjonen på en nokså objektiv måte. Likevel plukker vi ut deler av intervjuene som passer til teorien og problemstillingen, og vi kan dermed se at resultatdelen også har en subjektiv side. Dette er etterarbeidet som også er med å forme resultatene. I tillegg er vi i direkte berøring med de menneskene som er med å bidra i forskningen, så vi må erkjenne at vi som mennesker er subjektive og vi må være ærlige om hva vår subjektivitet innebærer (Dalland, 2021, s. 62). Vi stiller åpne spørsmål, men vi er likevel klar over at vår tilstedeværelse påvirker personen som blir intervjuet og hva de kanskje velger å si eller ikke si. Vi må synliggjøre overfor andre i hvilken grad subjektiviteten kan virke inn på saklighet og upartiskhet, for da kommer man ikke utenom å måtte redegjøre egne verdistandpunktet i det vi undersøker (Dalland, 2021, s. 58). Dette er igjen for å øke validiteten og reliabiliteten i oppgaven vår, altså om arbeidet vår er basert på troverdig kunnskap, da det har betydning for kvaliteten vi leverer.

4.0 RESULTATER

I dette kapittelet skal vi presentere funnene fra våre kvalitative studier. På bakgrunn av problemstillingen valgte vi fire intervjupersoner med ulik kompetansebakgrunn for å besvare spørsmålet; «Hvordan arbeider ansatte i barnehagen forebyggende for å fremme psykisk helse hos barn?». Vi har tatt utgangspunkt i hvordan ansatte med ulik kompetansebakgrunn blant annet fordi vi ønsker å undersøke forskjellen i svarene basert på deres ulike arbeidserfaring og utdanning.

4.1 Informantene

De fire informantene arbeider i to ulike barnehager, med barn i alderen fra 0-6 år. Alle arbeider i samme kommune. Den største forskjellen mellom våre informanter er hvilken type kunnskap og erfaring de sitter med. Tre av de har utdanning innenfor barnehageyrket. Av disse er en av de relativt nyutdannet, mens de to andre har lang erfaring. Siste person har kun arbeidet et halvt år, og har ingen utdanning innenfor barnehageyrket, men en bachelor i idrett.

4.2 Psykisk helse

I denne delen skal vi se på informantenes begrunnelser, argumenter, erfaringer og meninger rundt temaet psykisk helse i barnehagen. Vi skal se på hvordan de er med på å utvikle en god psykisk helse hos barna samt hva de vektlegger i sitt arbeid for å jobbe forebyggende.

4.2.1 Informantenes tanker rundt psykisk helse i barnehagen

Even ble utdannet i 2011 og har jobbet i barnehager i ti år. Han begrunner psykisk helse i barnehagen ved å fortelle at man fra et psykologisk perspektiv ser at man utvikler selvfølelsen. Med dette mener han "hvem jeg er", fra man er null til man er seks år, og at for han med den kunnskapen blir det et poeng at de årene er svært viktige både som identitetsskapende, men også i forbindelse med å forstå og utforske jeget. Han sier;

Som fagperson mener jeg at vi finner ut hvem vi er gjennom relasjoner med andre og derfor så blir det psykososiale miljøet i barnehagen så viktig, fordi de viktige årene er null til seks år.

Han snakker også en del om det psykososiale miljøet og at han er opptatt av dette. Han vektlegger at det viktigste de gjør i forhold til det psykososiale miljøet som pedagoger, ansatte, foreldre og daglig leder er å undersøke. Han uttrykker at vi som barnehagelærere må tørre å gå inn i det som ligger under overflaten, og trekker en sammenligning med et isfjell der man kun ser en liten del stikke opp. Even beskriver deretter det psykososiale miljøet som dynamisk, altså noe som stadig er i bevegelse, og at det nettopp derfor er så viktig å undersøke jevnlig. Han sier blant annet;

Du kan gå fra en uke å ha et fantastisk psykososialt miljø, også neste uke så kan det ha skjedd en hendelse eller to, også har man et helt forferdelig miljø. Vi må se på det psykososiale miljøet som en helhet, og vi må jobbe aktivt med alle som har en relasjon i den barnehagen.

Sofie er den av informantene våre som er relativt nyutdannet. Hun ble ferdig utdannet som barnehagelærer i 2019, og har arbeidet i barnehagen tre år. Det første hun assosierer med psykisk helse sier hun er trygghet, og viktigheten av å kjenne sine egne grenser. Hun er opptatt av at barna skal lære å kjenne etter på sin personlighet og seg selv, og dermed hvordan de kan ta valg ut fra hva som er best for dem. Hun understreker trygghet igjen, og sier det er svært viktig med gode relasjoner. Disse tingene mener hun er nødvendige forutsetninger for å kunne utvikle en god psykisk helse.

Berit er den av informantene våre som har arbeidet lengst. Hun har jobbet i barnehage i snart tre tiår, og hun begrunner psykisk helse som noe som omfatter hele hverdagen. Hun mener barna må bli sett og hørt, få bekreftelse og anerkjennelse, samt oppleve trygghet og ha en god oppvekst. Hun sier også at det er viktig at alle blir inkludert i fellesskapet, og at barna ikke skal oppleve krenkelser fra andre barn og voksne.

Om det psykososiale miljøet i barnehagen påpeker hun at et godt felleskap er tidkrevende, og noe de jobber mye med. Hun forteller at det i begynnelsen av et nytt barnehageår på høsten kan være mye kaos, og at de ofte ikke ser en ordentlig endring i barnegruppen før etter juleferien.

Assistenten vi har valgt å kalle Markus er den eneste av intervjupersonene som ikke har særlig mye arbeidserfaring eller utdanning innenfor arbeid med barn. Likevel sier han noe av det

samme som de tre andre vi intervjuet. Når vi stiller spørsmål til hva han tenker om psykisk helse i barnehagen forteller han at det er viktig at barna har det bra.

Han sier;

De skal ha det bra med sine medbarn på avdelingen og de andre avdelingene. I forhold til de voksne, så tenker jeg at de skal bli behandlet bra og at de ikke skal grue seg til å komme i barnehagen, men at de skal glede seg.

4.2.2 Informantenes tanker rundt forebyggende arbeid for å fremme psykisk helse

Noe som har vært felles for våre informanter er at alle er svært opptatt av å skape trygghet for barna, og flere av de snakker om viktigheten av gode relasjoner i forhold til tilknytning og tilvenning. Et av spørsmålene våre var hvordan de ulike arbeidet med tilvenning og hvor viktig de mente dette var for barnas trygghet i barnehagen.

Vi skal nå gå gjennom hva de ulike hadde å si om dette.

I forbindelse med tilvenning trekker Even frem en teori som heter "Circle of security" som han sier er en trygghetssirkel. Til spørsmålet om hvor viktig trygghet er i forhold til tilvenning sier han følgende;

Teorien om "Circle of Security sees delvis på som et pedagogisk program i den forstand at det er programisert teoretisk i forhold til at man skal gå frem sånn og sånn for å følge opp barn i en sosial kontekst, men i utgangspunktet så er det i forhold til når barnet er trygt, og dette med å være en trygg havn for barn.

Even understreker at de første årene, og da særlig det første halvåret i bunn og grunn burde handle om å skape trygghet. Videre snakker han om viktigheten av tilstedeværende voksne. Han forteller at det viktigste grepet man gjør som daglig leder er å sette sine beste folk på småbarn, og at man må ha en forutsetning om at disse folkene har lavt fravær. Han begrunner dette med at det arbeidet som blir gjort i denne perioden er helt unikt fordi hver enkelt voksen blir en primærperson for et av barna når de er i barnehagen, og arbeidet kan derfor ikke erstattes av en vikar, eller noen andre. Han sier;

Det er et kjempe ansvar, du blir jo en av deres nærmeste mennesker i hele verden, først kommer mamma og pappa, og så kommer du. Du er med de barna åtte timer hver dag, av 12 timer som barnet er våkent, da må det være trygghet der.

Han understreker igjen viktigheten av denne tryggheten ved å si;

Det viktigste du gjør første årene er jo trygghet trygghet trygghet, alt annet er egentlig uvesentlig. Trygghet er det viktigste for meg, og da må man ha primærkontakter og man må ha nære relasjoner, og man må være til stede på jobb hver dag.

Sofie arbeider på småbarnsavdeling og har derfor en god del erfaring med tilvenning. Til spørsmålet rundt hvordan de jobber med dette i hennes barnehage, og hvor viktig det er, svarer hun med en gang at det er kjempeviktig. Hun forteller at hun opplever en del pedagoger som er opptatt av at det kun trenger å være tre dager med tilvenning før barnet er ferdig tilvendt. Selv er hun mer opptatt av å høre med familien. Hun spør de gjerne hva de ønsker, hvilke behov de har og hva de tror at deres barn trenger. Dersom de har mulighet spør hun de gjerne om de vil komme på besøk først for å bli litt kjent med gruppen og være litt til stedet de første dagene, kanskje leke litt på lekeplassen i helgene. I likhet med Even er hun opptatt av at barnet skal få en primærkontakt når de begynner, og tilretteleggelse for at både barnet og familien skal få muligheten til å bli kjent med vedkommende. Sofie er opptatt av å skape trygghet, og forteller at det ofte ikke trenger å være så avansert, men at barnet får lov til å leke litt, og undersøke rommet. Hun understreker at det er viktig å se an hvordan barnet reagerer, og prøve å tilrettelegge deretter. Hun sier blant annet;

Hvis jeg som primærkontakt føler at jeg får god kontakt med ungen, at de slipper seg litt løs og tør å kripe litt vekk fra foreldrene, så spør jeg gjerne om foreldrene har lyst å ta seg en liten tur, gjerne i en halvtime. Hvis det ikke går bra, så ringer jeg til de, og da kommer de tilbake og får roet ungen, og så går de igjen når det går fint. På den måten får de en god erfaring og ungen er ikke helt oppskaket og kjemperedd.

Berit forteller at de i hennes barnehage har latt barn som skal begynne i barnehagen komme på besøk før sommeren for å bli kjent. Hun nevner også de tre tilvenningsdagene, men forteller at de på hennes avdeling anbefaler foreldre å ikke sende barnet til fulle dager de første to ukene.

Videre forteller hun at hun også varierer litt på måten hun utfører denne tilvenningen, nettopp fordi at alle familier er forskjellige og har forskjellige behov. Dersom foreldrene er veldig engstelig kan dette være med å påvirke barna for eksempel, men uansett så mener hun likevel at korte dager i begynnelsen er lurt. Berit sin avdeling har også en voksen som følger barnet ekstra tett opp og som har hovedansvaret for tilvenningen og foreldresamtaler. Denne personen får ansvar for å snakke med foreldrene og få informasjon om barnets interesser og behov slik at barnet skal få det best mulig.

Vi stiller oppfølgingsspørsmålet om hvor viktig hun tror tilvenningen er for barnets trygghet. Til det svarer hun at hun tror det er viktig med en god start. Hun sier;

Hvis du ikke får en god start så kan det være litt ødeleggende for en liten stund i hvert fall, for da får de vonde følelser for barnehagen som de kanskje går og tenker på og grubler på, og at de ikke får sove og sånn så jeg tenker det er kjempeviktig med en kjempefin tilvenning der de føler seg trygg og sett.

Markus har ingen erfaring med tilvenning av barn, og spør om det er noe som er for barn eller voksne, men til spørsmålet om hva han tenker om sin egen rolle som voksen, og hva han kan bidra med i barnehagen svarer han at han prøver å gjøre så best han kan for å gjøre det trygt og godt for barna, og at barna skal føle glede og gjøre gøy ting. Samtidig er han opptatt av at han som voksen også klarer å sette grenser når det trengs.

4.2.3 Informantenes syn på egen rolle i det psykososiale miljøet

Vi skal nå rette søkelyset mot våre informanter. I denne delen av intervjuet stilte vi spørsmål ved deres syn og tanker rundt egen rolle som voksen i barnehagen.

Evens personlige rolle tar utgangspunkt i hva slags rolle han har tatt på seg. Som daglig leder beskriver han rollen sin som forebyggende. Dersom det oppstår situasjoner som av ulike grunner kan vurderes eller tolkes som et mulig brudd på det psykososiale miljøet må det settes i gang

tiltak. I feltet som pedagogisk leder eller barnehageassistent, jobber han mye mer direkte og konstant med begge deler. Han sier at når han er i disse rollene er forebyggingen mer aktiv siden han da er en større del av miljøet. Som daglig leder har han derimot muligheten til å stå utenfor kulturen med et mer objektivt sinn og se inn. Dette mener han gir han en større mulighet og mer ansvar til å stille spørsmål omkring det som skjer.

Sofie sin rolle er å skape trygghet i barnegruppen for et godt grunnlag. Hun understreker tryggheten og i likhet med Even forteller hun at det viktigste de voksne på hennes avdeling kan gjøre er å skape trygghet for barna, slik at de får trygghet til å skape gode relasjoner, utforske, og leke. Hun påpeker at det er svært viktig at de voksne lærer barna å verdsette seg selv ved å sette egne grenser, og gi de tillit til å ta egne valg og stole på at de klarer å ta kompetente avgjørelser selv om de kanskje bare er ett år. Hun tror det er fint for barna å bli spurt og hørt, slik at de kan føle seg sett. Hun sier;

Når du lar de ta egne avgjørelser viser du de at du ikke bare ser på de som babyer, men som en kompetent unge som du stoler på og behandler med respekt. Jeg føler det er utrolig viktig at vi legger til rette for trygghet og egentlig nummer to at de skal få gode og trygge relasjoner..

Berit sin rolle tar utgangspunkt i kunnskaper og kompetanse. Hun mener at det er helt nødvendig med kompetanse dersom man skal kunne utøve yrket sitt på en god måte. Berit understreker også at hun er nødt til å være en tilstedeværende voksen som klarer å se alle, og at hun har et ansvar for at alle barna skal oppleve å ha fine dager i barnehagen.

Markus ser på sin rolle i forhold til de andre voksne og sier at han kjenner sin plass i forhold til dem. Han sier følgende;

Det er sånn hvis jeg er i rom og de, så pleier ikke jeg å ta lederrollen, for jeg føler ikke at det er min plass til å ta den. Jeg føler at jeg er her som en assistent og er til stede for å assistere. Men jeg kan ta lederrollen når jeg må, og hvis de andre ikke er i nærheten. Når jeg føler det er min plass.

4.2.3 Fraværende voksne - sykefravær, vikarer og korona

Under intervjuene stilte vi spørsmål rundt sykefravær. Da var det flere av informantene som nevnte korona pandemien. De fleste er opptatt av tilstedeværende og konsistente voksne. Even sier blant annet at det pedagogiske tilbudet er avhengig av at barna er trygge og har en trygg tilknytning. Han forteller at uten dette kommer man ingen vei med pedagogikk fordi barnets omsorgsbehov skal bli ivaretatt.

Berit påpeker at for å jobbe forebyggende må man være tilstedeværende voksne. Både hun og flere av de andre intervjupersonene uttrykker at de ser en endring i barnegruppen ved stort sykefravær av faste ansatte, og mye vikarer. I sitt intervju forteller Even at i deres barnehage hadde de tidvis under korona pandemien hatt avdelinger som kun bestod av vikarer. Han påpeker at i slike tilfeller mister man noe fordi det går på bekostning av den jevnlige og kontinuerlige kontakten. Videre sier han;

Hvis du har vikarer der det er utskiftninger hver dag så er det jo ingen kontinuitet for barna og da blir jo barnehagen bare en oppbevaringsplass.

Berit forteller i sitt intervju at pandemien på mange måter har hatt mange positive effekter. Blant annet fordi de fikk tettere kontakt med de man var i kohort sammen med. Hun tilføyer at det likevel har vært noen negative følger av korona. Hun forteller at de ser at barna kanskje mister noe på veien da de under denne perioden ikke har hatt det fellesskapet de vanligvis er vant med. For fellesskapet og tryggheten er det viktig for barna å kjenne alle de voksne mener hun, og understreker at dette har vært vanskelig under pandemien på grunn av restriksjoner. Fordi barna var så små da pandemien startet, og det er såpass nylig fremdeles er hun usikker på om vi egentlig har fått sett konsekvensene skikkelig enda. Hun sier;

Barna husker jo ikke noe annet enn korona, så mulig det merkes endringer i det psykososiale miljøet litt fremover nå. Det er ikke sikkert at vi har sett alt enda.

Sofie forteller at på småbarnsavdelingen søker barna gjerne mest til de voksne som er kjent. I tillegg opplever hun at de faste voksne kanskje selv blir litt fraværende når det er nye vikarer

fordi de må bruke tid på å forklare og vise vikaren hvordan de skal gjøre ting. Dette gjør at hele dynamikken på avdelingen blir annerledes. Hun forteller videre at selv om man får en ekstra voksen er det enkelte ting denne personen ikke kan gjøre i begynnelsen, som å skifte bleie for eksempel. Det fører til at den faste må ta ekstra bleier, og dermed blir mer utilgjengelig for de andre barna. Hun sier;

Jeg føler du merker det spesielt på de som er litt skeptiske til nye folk. Det blir et brudd i rutinene, som fører til litt mer støy og utrygghet.

Hun peker også på disse utfordringene i sammenheng med korona. Blant annet forteller hun at de minste som begynte i barnehagen midt under pandemien, "korona-barna", nesten ikke hadde sett folk før de begynte. Dette gjorde tilvenningen en del tøffere enn vanlig. Hun forteller at hun merket en forskjell;

Du merker en del forskjeller, ikke at de nødvendigvis har vært utrygge, men du merker at de ikke er vant med mye folk og når det da kommer inn nye vikarer, så tar det for noen veldig lang tid før de blir trygge og før de kan stole på de nye vikarene som kommer inn. Gruppespillet blir veldig annerledes.

Både Berit og Even understreker også dette, men forteller i hvert sitt intervju at det finnes gode vikarer. Even sier blant annet at det også er viktig å få frem at det finnes fantastiske vikarer som løfter hele miljøet, og at vikarer er noe barnehagene ikke hadde klart seg uten. Likevel mener de begge at for mye vikarer med kompetansemangler kan føre til utfordringer som kan gå på bekostning av barna. Even sier:

Det er ingen mennesker som klarer å lære noe som helst her i verden hvis man ikke har det bra og hvis man ikke har det trygt og har en gjensidig relasjon med hensikt om noe godt.

Han forteller at man ved mangel på tilstrekkelig bemanning kan begynne å se til lovverket. Det sier nemlig at man skal ha en forsvarlig bemanning. I perioder under pandemien når det har vært såpass høyt sykefravær at dette ikke har vært mulig, kan man spørre seg selv i hvilken grad

denne bemanningsnormen da gjelder. Videre forteller han at han selv har ansatt en bemanning i forhold til denne normen, men at det jevnt over ikke har vært mulig å holde det i praksis nettopp fordi så mange ansatte har vært syke, og han ikke får inn nok bemanning.

Berit forteller at de ikke hadde spesielt mange nye vikarer under korona pandemien frem til det siste halvåret, og at det er noe hun har satt pris på;

Det siste halvåret har det vært litt flere ukjente. Jeg synes selv det er slitsomt. Du skal liksom varte opp den vikaren og fortelle, og i tillegg skal du passe på barna og jeg tror ungene og kan bli sliten av det. Det er litt som å få en fremmed inn i hjemmet ditt.

Vi stiller oppfølgingsspørsmålet om hvordan de håndterer eventuelle nye vikarer med lite kompetanse for å ivareta barnas behov, og til det svarer hun at med en gang man jobber med uerfarne må være mye mer bevisst og snakke enda mer om hva som må gjøres for at barna skal ha det bra. Hun vektlegger teori;

Da er du egentlig nødt til å ta frem masse teori, og du må ta det opp på møter, personalmøter og planleggingsdager.

Vi vet at Markus ikke har utdanning innenfor pedagogikk eller arbeid med barn, men vi spurte om hvilken type kompetanse og opplæring han har fått som assistent i forhold til temaet psykisk helse. Til det svarer han følgende;

Du får ingenting i forhold til psykisk helse. Vi har snakket litt om dette med kompetanse forbedring og sånt, og hva vi skal jobbe med, men personlig har jeg ikke fått noe grundig om barnas psykiske velvære.

5.0 DRØFTING

I dette kapitlet vil funn i studiet bli drøftet i lys av relevant teori. Når vi så resultatene i sammenheng med problemstillingen, fant vi at informantene legger mye vekt på trygghet og gode relasjoner. De er opptatt av at barna skal være trygge og komfortable i relasjoner og andre sosiale settinger for å kunne legge et godt og stabilt grunnlag for fremtiden. Det mest relevante for oss for å belyse problemstillingen vår: *“Hvordan arbeider ansatte i barnehagen med forebygging for å fremme psykisk helse hos barn?”* blir dermed å legge mye vekt på trygghet, tilknytning og relasjoner, det psykososiale miljøet, livsmestring, livskvalitet, samt hva kompetanse og tilstedeværende voksne betyr for å skape kvalitet i en barnehage.

5.1 Det forebyggende arbeidet for å fremme psykisk helse i barnehagen

Gjennom denne prosessen har det blitt tydelig for oss at barnehagen er en svært viktig arena for å forebygge og fremme psykisk helse. Vi har funnet en sammenheng mellom informantenes svar på hvordan en barnehagelærer kan arbeide forebyggende for å fremme psykisk helse hos barn og teori. Forebygging handler om å gjøre noe for å forhindre eller redusere sannsynligheten for at noe uønsket skal skje, og fellesnevneren er at det viktigste en ansatt i barnehagen kan gjøre for å forebygge og fremme psykisk helse, er å skape trygghet og gode relasjoner.

5.1.1 Trygghet, tilknytning og relasjoner

I en barnehage starter tryggheten med den voksne i barnets tilvenningsprosess, altså primærkontakten. Even fortalte oss at det viktigste en gjør de første årene er å skape trygghet. Såpass viktig at han påsto at alt annet omtrent er uvesentlig i forhold. Primærkontakter og nære relasjoner blir derfor viktig under tilvenningsprosessen. Disse personene må man også kunne ha en forutsetning for at er til stede på jobb hver dag. Tilvenningen i barnehagen kan for mange være litt skummelt, og det er derfor viktig å sørge for at barnet får en god start i barnehagen ved å ha høyt fokus på trygghet. Vi tror dette er særlig viktig det første året, og dette fikk vi bekreftet da vi snakket med Sofie, som arbeider på småbarnsavdeling. Hun var trolig den av informantene som la størst vekt på trygghet. Hun koblet også dette til tilvenningen og hvor viktig det var å kunne forstå barnas atferd og kunne tilrettelegge en tilvenningsprosess til de ulike familiene. I sammenheng med teorien kan vi se til Drugli, som skriver at trygge voksne som klarer å støtte,

trøste og beskytte barnet etter dets behov sikrer at barnet har det bra, og gjør at de blir mer robuste (Drugli og Lekhal, 2019, s. 54).

Berit påpekte at dersom barnet ikke får en god start kan det virke ødeleggende en periode, fordi barnet kan knytte vonde følelser for barnehagen. I forbindelse med dette understreket hun at det dermed er viktig med en tilvenning der barnet føler seg trygg og sett. Personalet i barnehagen har med andre ord et stort ansvar og som voksen skal man være en trygg og sikker person å gå til. Dette tilsier og at den voksne må være til stede og tilgjengelig i møte med barna, samt i barns møte med andre barn. I teorien finner vi at når barnet opplever trygg tilknytning virker det som en sentral beskyttelsesfaktor som fremmer motstandskraft i møte med senere belastninger fordi barnet blir mer robust i seg selv, og gjør at barnet blir i stand til å søke hjelp og støtte hos andre når det har behov for det (Drugli & Lekhal, 2019, s. 55).

Dersom barnet har noen de er trygge på, kan det være lettere for de å utforske og ta del i andre sosiale samspill fordi de vet de at de har noen som er der og passer på og støtter de i utviklingen sin. Dette kan vi se i sammenheng med "Circle of Security" - Trygghetssirkelen, som informanten vår Even snakket om. Han sa at trygghetssirkelen er et pedagogisk program på hvordan man skal gå frem, for å følge opp barn i en sosial kontekst, i forhold til når et barn er trygt og dette med å være en trygg havn for barnet. Det handler om stabile og trygge voksne som klarer å støtte, trøste og beskytte barnet etter dets behov. For å kunne arbeide forebyggende for å fremme psykisk helse hos barn, er det derfor et poeng å nevne trygghet i dette arbeidet.

Trygghet er en nødvendig del av livet, uansett alder. Trygghet i relasjoner er en grunnleggende del av det å bli trygg i seg selv, fordi det gir oss glede og mening når vi opplever tilhørighet. Føler man seg komfortabel og trygg med andre, er det enklere å opparbeide selvtillit, som igjen fører til at man tør å ta stegene mot å bruke sine egne personlige styrker for å oppleve mestring. I boken om livsmestring og psykisk helse ble livsmestring først brukt i skolesammenheng. I det nye læreplanverket for grunnskolen ble begrepet omtalt som kunnskap som bidrar til at barn forstår seg selv og kan ta gode valg i livet (Drugli & Lekhal, 2019, s. 29). Vi kan se dette i sammenheng med noe Sofie sa. Hun påpekte nemlig at vi voksne må se på barna som kompetente mennesker, stole på at de kan ta egne valg og behandler de med respekt. Ved å gi de

denne tilliten kan det tenkes at de tilegner seg erfaringer og kunnskaper som gjør at de får økt selvforståelse og kan ta bedre valg.

Livsmestring handler også om de positive kreftene i barnets liv når ansatte i barnehagen imøtekommer deres behov for trygghet, lek og mestring i barnehagehverdagen (Drugli & Lekhal, 2019, s. 30). Barnehageansatte har derfor et enormt ansvar for å sørge for at vi tilrettelegger disse behovene, for at barnet skal utvikle seg mest mulig i løpet av barnehageårene. Even presiserte at de ansatte faktisk blir noen av de nærmeste menneskene i barnets liv de første årene. Når et barn bruker åtte timer av dagen i barnehagen er det lett å tenke at tilstedeværelse og tilgjengelighet svært viktig for å skape trygghet og sørge for at barnehagen har en forebyggende funksjon.

Hvis barnehagen skal være en forebyggende arena er det altså nødvendig med tilstedeværende voksne og et fokus på gode og trygge relasjoner. Korona har preget samfunnet i lang tid, og vi har grunn til å tro at denne perioden har fått konsekvenser for det pedagogiske tilbudet. Even poengterte at under pandemien var barnehagen til tider nesten fungerte mest som oppbevaringsplass da sykefraværet var så høyt at avdelinger tidvis kun bestod av vikarer. For å sette det på spissen kan man spørre seg om det har skjedd et svik under pandemien, ettersom at barnehagene har mistet deler av sin pedagogiske funksjon, og hvordan dette kan ha konsekvenser for barna. Sofie nevnte at de yngste i barnehagen nesten ikke hadde truffet folk, noe hun merket på de i møte med nye mennesker da de brukte lenger tid på å bli trygg på ukjente. Med utgangspunkt i de resultatene vi fikk nevnte blant annet Sofie at barna blir mer urolige og utrygge når det kom inn ukjente mennesker på avdelingen. Trygg tilknytning er tidkrevende, og for å oppnå det må den voksne og barnet tilbringe mye tid sammen (Drugli & Lekhal, 2019, s. 55). Dette blir ikke mulig når vikarer skiftes ut hver dag eller uke.

Even nevnte at det pedagogiske tilbudet er avhengig av at barna er trygge og har en trygg tilknytning. Han fortalte at uten dette kommer man ingen vei med pedagogikk fordi barnets omsorgsbehov skal bli ivaretatt. Ifølge Drugli handler begrepet tilknytning om sterke følelsesmessige bånd som knytter barnet sammen med sine nærmeste omsorgspersoner (Drugli, 2019, s. 43). Dette støtter igjen opp mot tanken om at korona og høyt sykefravær kan gå på bekostning av barnas trygghet. En god og trygg tilknytning etableres når barnet får gjentatte erfaringer over tid med sensitiv omsorg fra omsorgspersonens side, og at vedkommende klarer å

regulere barnet sine følelser i vanskelige situasjoner (Drugli, 2019, s. 46). Vi ser på tilstedeværende og tilgjengelige voksne som helt nødvendig for barnas trygghet, og derfor også forebygging. Kontinuitet i samspillet mellom voksne og barn er derfor sentralt for å fremme den psykiske helsen nettopp fordi det skaper trygge rammer for barna der de kan utforske og utvikle seg.

Når samspillet ikke er preget av sensitivitet og forutsigbarhet skapes en utrygg tilknytning (Drugli, 2019, s. 46). Når ukjente mennesker blir en normal i barnehagehverdagen, kan basen deres oppleves utrygg. Fordi de voksne ikke kjenner barnet er det en større sannsynlighet for at deres behov ikke dekkes ved at det blir misforstått eller ikke møtt slik det trenger i situasjoner som oppstår i løpet av dagen. Dette er viktig fordi de voksne faktisk er pliktig å fylle barnas behov for et trygt miljø i barnehagen. Berit delte i sitt intervju at hun til opplevde nye vikarer som slitsomt fordi man hele tiden må tilrettelegge samtidig som man har et ansvar for å sørge for at barna har det godt. Kravet om å være en tilstedeværende voksen kan derfor til tider bli vanskelige å oppfylle når det er så mye utskiftninger av vikarer.

Berit påpekte at for å jobbe forebyggende må man være tilstedeværende voksne. En utrygg ambivalent tilknytning kan utvikles dersom omsorgspersonen er uforutsigbar i samspillet. En vikar kjenner ikke barna på den samme måten som de andre ansatte, noe som kan gå ut over de voksnes evne til å dekke omsorgsbehovet. De ansatte har et ansvar for å sørge for vikarene tilrettelegger seg ut fra barnas omsorgsbehov og følger de reglene som barnehagen har satt. Dersom vikaren ikke har kompetanse eller erfaring med barn fra før at kan dette bli enda vanskeligere. Konsekvensen for barnet ved for mye uforutsigbarhet kan være at det blir passivt, oppgitt, sutrete eller klengete (Drugli, 2019, s. 47).

5.1.2 Kompetanse og kvalitetssikring

Ut ifra våre intervjuer opplever vi at informantene med utdanning har nok kompetanse til å arbeide godt med temaet psykisk helse og forebyggende arbeid. I og med at vi kun har intervjuet en assistent kan vi kun forholde oss til hans svar, men vi fant det overraskende at Markus ikke har fått noe opplæring i henhold til temaet. Intervjuperson Berit la stor vekt på faglig kunnskap og kompetanse da hun beskrev hennes syn på egen voksenrolle i barnehagen, og understreket at det er helt nødvendig med kompetanse dersom man skal kunne utøve yrket sitt på en god måte.

Ut fra dette kan vi si at kompetente omsorgspersoner er svært viktig i barnehagen for å få dekket barnas behov og sikre at den faktisk fungerer som en forebyggende arena. Ifølge Drugli og Lekhal må de voksne kunne hjelpe barna å regulere følelsene deres da dette er noe de ikke evner på egenhånd (Drugli & Lekhal, 2019, s. 59). Omsorgspersoner med denne type kunnskap vil trolig kunne bidra bedre med barnets emosjonelle og sosiale utvikling fordi de vet hva som er mer viktig og ikke for å fremme deres psykiske helse. De vil også være klar over utbyttet ved dette arbeidet og dermed kunne ha større fokus og bevissthet rundt sitt arbeid. For barna kan slike voksne hjelpe de å utvikle evnen til å håndtere følelsene sine mer hensiktsmessig selv, fordi de har fått de verktøyene de trenger fra de voksne.

I forhold til dette er det igjen et poeng å reflektere rundt det å ta inn mange vikarer uten kompetanse. For hvordan kan disse menneskene som ikke har kunnskap om arbeid med barn, ivareta barnas omsorgsbehov på en hensiktsmessig måte? Berit bemerket at når det kommer inn vikarer uten særlig kunnskap, må hun være mye mer bevisst på jobb og snakke mer om hva som må gjøres og dele sin kunnskap om hva som må til for at barna skal ha det bra. Her vektlegger hun teori, og sier at man må ta det opp på møter og samtaler, for å kvalitetssikre arbeidet.

Markus, som ikke har utdanning innenfor arbeid med barn, nevnte at han ikke hadde fått noe særlig hjelp i forhold til kompetanseheving på jobb, spesielt ikke innenfor psykisk helse eller det psykososiale miljøet. Han er ansatt som en assistent gjennom et vikarbyrå, og vi setter spørsmål til hvorfor han ikke har fått veiledning i sitt arbeid, når allerede han har jobbet i barnehage i et halvt år. På bakgrunn av at personalet og deres kompetanse er barnehagens viktigste ressurs og en forutsetning for at barnehagen skal være en god arena for omsorg, lek, danning og læring, tenker vi at dette er en nødvendighet (Kunnskapsdepartementet, 2021). Kompetanse og kvalitet, kan med andre ord sees i sammenheng.

For å fremme den psykiske helsen hos barn i barnehagen, kan man blant annet sette i gang et kvalitetsarbeid. Kvalitetsarbeid i barnehagen har som mål å ha fokus på barnas trivsel og utvikling (Utdanningsdirektoratet, 2022). I forhold til dette har de ansatte i barnehagen et ansvar for at barna skal trives og utvikle seg, gjennom å skape en god barnehage med et godt psykososialt miljø. Her er det viktig at de ansatte deler sine erfaringer og kunnskaper, for å heve kompetansen i personalet, samt at personalet observerer og undersøker miljøet i barnehagen jevnlig. Dette var noe Even påpekte som viktig i sitt intervju også. Fordi det psykososiale miljøet

påvirkes av det konstante samspillet mellom menneskene i det, kan man se det i stadig bevegelse. Det er viktig som barnehageansatt å være klar over at arbeidet med dette miljøet bør foregå kontinuerlig. Undersøking og bevissthet kan hjelpe oss å se ting i forkant av når det skjer, og dette kan igjen være med på å forebygge, samt fremme barnas psykiske helse.

Gode barnehager med kvalifiserte ansatte er positive for barns språklige, kognitive og sosiale utvikling, og er viktig for å utjevne sosiale ulikheter (Utdanningsdirektoratet, 2022). Det er grunn til å tro at disse menneskene har bedre forutsetninger for å arbeide med det psykososiale miljøet på bakgrunn av kunnskapen de innehar. I løpet av de årene barn går i barnehagen er det mye som skjer på utviklingsfronten. Barnas hjerne er svært formbar de første tre årene, så barnehager og barnehageansatte av høy kvalitet kan derav ha en svært positiv effekt på barna som kan vare livet ut (Utdanningsdirektoratet, 2022). Barnehagen bør derfor gi barna et godt tilbud i tråd med barnehageloven og tilhørende forskrifter, og det tilsier at ansatte må ha kunnskap om loven og forskriftene, fordi det er loven med forskrifter som definerer kvalitet i barnehagen.

Rammeplanen for barnehagen er en forskrift til barnehageloven, og beskriver barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver som er en barnehageansattes plikt å følge (Utdanningsdirektoratet, 2022). Under barnehagens verdigrunnlag, finner vi kapitlet som omhandler livsmestring og helse, som er sentralt for å kunne belyse problemstillingen vår om hvordan en barnehage kan arbeide forebyggende for å bidra til å fremme psykisk helse hos barn. Dette er knyttet opp mot barnehageloven og kapitlet om det psykososiale miljøet.

5.1.3 Det psykososiale miljøet

Ifølge Rammeplanen skal barnehagen være en helsefremmende og forebyggende funksjon i barnas liv (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Barnehagen skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller og fremme både den fysiske og psykiske helsen til barna. I tillegg til dette skal barnehagen bidra til trivsel, livsglede, mestring og en følelse av egenverd, samt forebygge krenkelser og mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11). Det forebyggende arbeidet starter i barnehagen og i den nye barnehageloven § 41 om nulltoleranse og forebyggende arbeid ble det slått fast at barnehagen ikke skal godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dersom et barn utsettes for noe av dette er de som jobber i barnehagen pliktig til å gripe inn (Barnehageloven, 2020, § 41). Da vi snakket med Even om

hans rolle som pedagogisk leder beskrev han rollen som forebyggende. Dersom det oppstår situasjoner som av ulike grunner kan vurderes eller tolkes som et mulig brudd på det psykososiale miljøet har han et ansvar for at det settes i gang tiltak. For å oppnå dette er viktig å være oppmerksomme voksne.

Denne plikten i § 41 tar utgangspunkt i det tilføyde kapitlet i barnehageloven som kom den 19. juni i 2021. Loven omhandler blant annet om at barnehagen skal ha et fokus på et psykososialt miljø (Barnehageloven, 2021, § 42). *Med psykososialt miljø menes de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet handler også om elevenes opplevelse av lærings situasjonen* (Statsministerens kontor, 2006, s. 3).

Even beskriver det psykososiale miljøet som dynamisk, altså noe som stadig er i bevegelse, og at det er viktig å undersøke det jevnlig. Han uttrykker at vi som jobber i en barnehage må tørre å gå inn i det som ligger under overflaten. Lovendringen om det psykososiale miljøet innebærer en aktivitetsplikt som krever at barnehagen følger med på hvordan barna har det, og undersøker og setter inn tiltak når personalet har mistanke om at ett eller flere barn ikke har det bra i barnehagen (Barnehageloven, 2021, §42). Aktivitetsplikten handler med andre ord om at alle som arbeider i en barnehage er pålagt å ta grep ved mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har det godt eller trygt barnehagemiljø. I forbindelse med problemstillingen kan det tenkes at denne loven bidrar til å sikre barnas trygghet og derav deres psykiske helse. Men hvordan kan denne loven bli sikret hvis ikke det er tilstedeværende og tilgjengelige ansatte i barnehagen til enhver tid? Paragrafene understreker jo at ansatte i barnehagen har en rettmessig plikt til å sørge for at barna skal ha det bra og at barnehagen er en forebyggende og helsefremmende arena som har et godt psykososialt miljø.

Det som er problematisk i forhold til at det er en rettmessig plikt å sørge for at barna har det bra og at barnehagen er en forebyggende og helsefremmende arena som har et godt psykososialt miljø, er når de ansatte er fraværende fra arbeidet sitt og ikke har mulighet til å observere og undersøke miljøet til enhver tid. Over en lang periode har korona preget samfunnet vårt, og sykefraværet nådde en ny høyde i barnehager landet over, og det ble en normalitet å ha vikarer uten kompetanse på jobb. Hvis trygghet og relasjoner er et av de mest sentrale begrepene for å

arbeide forebyggende i en barnehage, hva skjer da når de trygge havnene blir borte?

5.1.4 Konsekvensene av fraværende voksne

Resultatene fra informantene kan tolkes som at en barnegruppe generelt blir mer utrygge og urolige når det kommer mange nye mennesker på jobb. Kontinuiteten forsvinner og man mister noe av kvaliteten i barnehagen, da barna ikke får det omsorgsbehovet de trenger. Konsekvensene for disse barna som har gått i barnehagen under korona-pandemien *kan* føre til at barn blir mer usikre og utrygge på mennesker, som fører til at det blir vanskeligere for de å sosialisere seg og skape gode relasjoner. “Korona-ungene” som Sofie nevnte, har hun i tilvenningsprosessen oppfattet som mer skeptiske og utrygge til nye folk, da de ikke har vært like vant med ukjente mennesker. Dette kan igjen ha en negativ innvirkning på deres livskvalitet senere i livet da sosialisering er en helt avgjørende del av livet for å kunne fungere i samfunnet. Er disse barna mer utsatt for eventuelle psykiske vansker eller lidelser, i fremtiden, fordi de har mistet noe svært essensielt over en lang periode? Som Berit nevnte er korona fremdeles såpass ferskt at det ikke er sikkert at vi har sett konsekvensen det har for barna enda. Relasjonene i en barnehage er jo grunnlaget for å skape trygghet og tilhørighet i tidlig alder og relasjonene de skaper i barnehagen er en sentral del av deres utvikling. Hvordan skal da barnehagene klare å sikre og ivareta kravet om forebyggende arbeid i barnehagen og et godt psykososialt miljø når fraværet er så høyt?

Resultatene forteller oss som nevnt at barnehageansatte er veldig opptatt av at barna skal ha en trygg og god barnehagehverdag, uavhengig av hva slags kompetanse de har. På tross av at Markus ikke har utdanning understreket han i likhet med de andre at det viktigste er at barna skal ha det godt, behandles med respekt og ikke kvie seg for å gå i barnehagen. Som Berit og Even nevnte finnes det mange flotte vikarer som bidrar og løfter barnehagemiljøet. Problemet, sett i sammenheng med de siste to årene, er derimot dette med fraværende voksne og mye sykdom over en lang periode. Berit påpekte som nevnt at for å jobbe forebyggende må man være tilstedeværende voksne. Både hun og flere av de andre intervjupersonene uttrykker at de ser en endring i barnegruppen ved stort sykefravær av faste ansatte, og mye vikarer.

Dersom de samme voksne ikke er til stede for å observere det psykososiale miljøet hver dag, kan man ha grunn til å tro at det forebyggende arbeidet ikke blir dekket i tilstrekkelig grad. Dette på bakgrunn av at de samme voksne ikke får observert og blitt godt nok kjent med det psykososiale

miljøet over tid. Kan de da med sikkerhet si at plikten om at personalet og deres kompetanse, som er barnehagens viktigste ressurs og forutsetning for å fungere som en god arena for omsorg, lek, danning og læring, blir dekket?

Hvis vi ser det i sammenheng med pandemien kan konsekvensen være at barna får problemer i senere alder? Det er ikke sikkert, men som Sofie nevnte viser de små barna en større skepsis til nye mennesker. Sannsynligvis er dette mulig å reversere. Men derfor er det nettopp viktig med slike voksne i barnehagen, som har kompetansen til å kunne se sammenhengene. Det er nemlig svært viktig at barnehageansatte har et kunnskapsgrunnlag som gjør at de klarer å gjenkjenne eventuelle vansker tidlig, og at de har forståelse, rutiner og strategier som sørger for at barna får god hjelp (Drugli & Lekhal, 2019, s. 86). Vi ser en sammenheng mellom barnas psykiske helse og hvor viktig det er at barna blir eksponert og får samspilt med andre mennesker. Her kan vi også trekke inn det positive med vikarer. At de må interagere med fremmede av og til er viktig fordi de er nødt til å forholde seg til mennesker hele livet, men igjen, alt med måte. De må interagere med folk slik at de ikke er redd for nye mennesker, men ikke så mye at det går på bekostning av barnehagekvaliteten. De grunnleggende faste rammene, og den trygge havnen skal bevares.

Dersom barna ikke har dette, mister de noe, som Even sa. En overvekt av negative følelser kan trolig svekke barnets psykiske helse og deres livskvalitet. Det er derfor viktig å observere barnas samspill daglig, samt kjenne de for å kunne legge merke til eventuelle symptomer på en unnvikende atferd.

I forhold til problemstillingen vår som tar utgangspunkt i å arbeide forebyggende for å fremme psykisk helse hos barn, ser vi igjen at tilstedeværende og tilgjengelige voksne er et poeng for å kunne jobbe aktivt med det forebyggende arbeidet. Trygghet er viktig, og for å oppnå det må vi blant annet ha fokus på samspill, tilknytning, relasjoner og kompetente voksne. Vi må også ha kompetanse og være observante for å klare å skille ut eventuelle brudd på det psykososiale miljøet, samt for å sikre kvaliteten i vårt arbeid for å fremme psykisk helse i barnehagen.

6.0 KONKLUSJON

Vi ser en sammenheng mellom våre hovedbegreper for å kunne belyse vår problemstilling; *“Hvordan arbeider ansatte i barnehagen forebyggende for å fremme en god psykisk helse hos barn?”*. Et barn trenger en trygg tilknytning til en eller flere omsorgspersoner i barnehagen, for å kunne skape gode relasjoner som fører til en god selvfølelse. Et barn med en god selvfølelse som er i et trygt og godt miljø, har en økt sjanse til å føle på livsmestring i hverdagen som igjen fører til en bedre livskvalitet. Med andre ord, for at barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena, trengs det tilstedeværende voksne, som er kvalifiserte, har nødvendig kunnskap og kompetanse for å jobbe med barn, da dette vil sikre en grunnleggende kvalitet i barnehagen. Her ligger ansvaret på de ansatte i barnehagen for at de skal kunne sikre plikten om et forebyggende arbeid med å ha fokus på et psykososialt miljø i barnehagen for å fremme psykisk helse.

I forhold til dette, ønsker vi å referere tilbake til det siste avsnittet i kapittel fem, under delkapittelet om det psykososiale miljøet. Barnehagen har en rettmessig plikt til å sørge for at barna har det bra, og at barnehagen fungerer som en forebyggende og helsefremmende arena med et godt psykososialt miljø. Når de ansatte er fraværende på jobb, og dermed ikke har mulighet til å observere og undersøke miljøet sitt til enhver tid, da blir det problematisk. Pandemien har som vi alle vet preget verden de siste årene, og når sykefraværet nådde en ny høyde ble også store utskiftinger av nye vikarer uten tilstrekkelig kompetanse en del av normaliteten. I resultatene finner vi at dette har gjort noe med tryggheten, i hvert fall hos de yngste i barnehagen. Igjen spør vi oss selv; hvis trygghet og relasjoner er et av de mest sentrale begrepene for å arbeide forebyggende i en barnehage for å fremme psykisk helse, hva skjer da når de trygge havnene blir borte?

Vi kan også stille spørsmål til hvorfor ikke barnehagene var mer forberedt på den voldsomme effekten økt sykefravær ville ha.

Både helsedirektoratet og kunnskapsdepartementet må vel ha hatt tilgang til prognoser som kunne gi et estimat på sykefraværet tilknyttet skole og barnehage, og sett ut ifra perspektivet knyttet til å beholde stabile ansatte for sårbare barn, som kan være mer utsatt for eventuelle psykiske lidelser eller vansker. I henhold til dette kan man argumentere for at barnehageansatte skulle vært prioritert enda høyere i vaksinasjons køene.

I forhold til den psykiske helsen til barna som har gått i barnehage under korona pandemien, tenker vi at dette er noe som bør forskes mer på da det muligens kan gi oss nyttig kunnskap for eventuelt forebyggende arbeid. For i hvilken grad har barnehager med bemanningsutfordringer klart å arbeide med å fremme psykisk helse under denne perioden? I likhet med Berit tror heller ikke vi at vi har sett de fulle konsekvensene av pandemien enda. Videre forskning på tryggheten hos barn som gikk sine første år i barnehage under pandemien, sammenlignet med barn som ikke gjorde det kan kanskje føre oss nærmere svaret. Forebygging handler om å arbeide på en måte for å minske sannsynligheten for at noe uønsket skal skje. Vi mener dette arbeidet er helt nødvendig for at vi som barnehageansatte skal klare å utøve yrket vårt på en god måte. Dette forutsetter også at vi har nok ansatte med kompetanse på jobb, slik at vi kan sikre at barnehagen fremmer barnas utvikling og psykiske helse, og for at barna kan få et fundament som rustet de for fremtiden.

7.0 LITTERATURLISTE

Askland, L., & Sataøen, S. O. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (4. utg.). Gyldendal.

Barnehageloven. (2022). *Lov om barnehager*. (LOV-2020-06-19-91). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

Dalland, O., (2021). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.). Gyldendal.

Helsedirektoratet. (2017-2027). Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027: En satsning for å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet.
https://www.helsedirektoratet.no/tema/folkehelsearbeid-i-kommunen/program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene/Program%20for%20folkehelsearbeid%20i%20kommunene%202017-2027.pdf/_attachment/inline/e03655e0-8769-465c-8d7b-742f01851a58:d085662920c55a2f4ff038d58200b16170d31fef/Program%20for%20folkehelsearb eid%20i%20kommunene%202017-2027.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2021, 21. oktober.) *Kvalitet i barnehagen*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/kvalitet-i-barnehagen/id2612951/?expand=factbox2612962>

Kvale, S. & Brinkmann, S., (2021). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.). Gyldendal.

Kvistad, K. & Søbstad, F. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Skogen, J. C., Smith, O. R. F., Aarø, L. E., Siqveland, J. & Øverland, S. (2018). *Forebygging blant barn og unge: Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt*. Folkehelseinstituttet.

https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/barn_og_unges_psykiske_helse_forebyggende.pdf

Suren, P. (2018, 27. februar). *Livskvalitet og psykiske lidelser hos barn og unge*.

Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/psykisk-helse-hos-barn-og-unge/>

Statistisk Sentralbyrå. (2022). *Andel barn i alderen 1–5 år som har plass i barnehage*.

[Statistikk]. <https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>

Statsministerens kontor. (2017, august) *Mestre hele livet; Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017-2022)*. Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/contentassets/f53f98fa3d3e476b84b6e36438f5f7af/strategi_for_god_psykisk-helse_250817.pdf

Statsministerens kontor. (2014, 14. april). *Å skape og opprettholde et godt psykososialt skolemiljø: Notat skrevet på bestilling fra Djupedals-utvalget*. Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/notat_til_djupedalsutvalget_april_2014-2.pdf

Utdanningsdirektoratet. (2022, 6. januar). *Kvalitet i barnehagen*. Udir.

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utviklingsarbeid-i-barnehagen/kvalitet-i-barnehagen/#a171873>

Utdanningsdirektoratet. (2017, 1. august). *Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Verdens Helseorganisasjon. (2018, 30. mars). *Mental health: Strengthening our response*. World Health Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

8.0 VEDLEGG

8.1 Vedlegg 1: NSD godkjenning

VURDERING

Vurdert: 19.04.2022

Referansenummer: 630589

Prosjekttittel: Bachelor barnehagelærerutdanningen

Behandlingsansvarlig institusjon: Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektperiode: 03.02.2022 - 08.06.2022

Dato: 19.04.2022

Type: Standard

KOMMENTAR OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

TAUSHETSPLIKT

Deltakerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke typer endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

8.2 Vedlegg 2: intervjuguide

Intervjuguide til bacheloroppgave

Formål:

Få vite mer om barns psykiske helse i barnehagen, og hvordan barnehageansatte jobber med dette

Varighet:

Ca. 30-45 min

Sted for intervju:

Ulike barnehager i Bergen

Introduksjon og bakgrunn:

Disse intervjuene foretas i forbindelse med vår Bacheloroppgave. Som nevnt omhandler oppgaven barns psykiske helse i barnehagen. Vi ønsker å få vite mer om hvordan dette arbeides med i barnehagen. Vi er interessert i å finne ut hvordan ulike barnehageansatte jobber med dette, forskjeller blant hvordan de forskjellige barnehagene arbeider med temaet, hvilke tiltak som blir tatt i bruk dersom de oppfatter faresignaler og hvordan de konkret jobber med å oppbygge en sterk psykisk helse hos barn i ulik alder.

Rent formelt: Vi må ta lydopptak av intervjuene for senere analyse. Vi vil kun bruke yrke, arbeidserfaring, utdanning og kjønn. Vi vil også mulig bruke direkte sitater fra intervjuobjektene.

Spørsmålene:

1. **Vil du starte med å fortelle litt om deg selv? (yrke, arbeidserfaring og utdanning)**
2. **Hva tenker du på når du hører ordet psykisk helse i barnehagen?**
 - a) Hva tenker du personlig om din egen rolle som voksen i barnehagen?

- b) Hva tror du din utdanning og arbeidserfaring har å si for ditt arbeid med psykisk helse?

3. Hvordan arbeider dere med psykisk helse hos barna i barnehagen?

- a) Hvilke faktorer er relevante for å sikre at barna får muligheten til å utvikle en god psykisk helse (både i de fysiske omgivelsene i barnehagen, og fra dere som omsorgspersoner)
- b) Hvor stor betydning har deres rolle som del av et barnehagepersonalet å si for barnas psykiske helse?
- c) Hva har personalgruppens samarbeid og arbeidsmiljø å si for den generelle trivselen og tryggheten i barnegruppen?
- d) Hvilke tegn og faresignaler ser dere etter hos et barn ved bekymring?
- e) Hvordan er kommunikasjonen og samarbeidet mellom dere og eksterne instanser ved eventuell bekymring for et barn?

4. Hvordan jobber dere med tilvenning når det begynner et nytt barn i barnehagen og hvor viktig tror du det er for et barns trygghet?

5. Ser du noen endring i barnegruppen dersom en fast ansatt er borte og det kommer inn en ukjent vikar? I så fall, hva skjer?

6. Hva har foreldresamarbeid å si i forhold til temaet og hvordan arbeider du med dette?

- a) Hvordan påvirkes samarbeidet mellom dere og hjemmet dersom dere mistenker vold, overgrep eller annen form for omsorgssvikt i hjemmet?
- b) Har dere på avdelingen en beredskapsplan i slike tilfeller?

7. Hvordan fremmer du livsmestring i barnehagen og hva betyr det for deg?

8. Hvilke risikofaktorer mener du er relevant å tenke på i arbeid med psykisk helse?

- a. Teknologisk utvikling (telefoner, ipad, osv)

- b. Mobbing og annet utenforskap i barnegruppen
- c. Økonomiske forskjeller
- d. Kulturelt mangfold (språk, etnisitet, religion osv)

9. Er det noe mer du ønsker å tilføye avslutningsvis?

8.3 Vedlegg 3: informert samtykke

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Psykisk helse i barnehager”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan personalet i ulike barnehager jobber med psykisk helse hos barna. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke personal-gruppens arbeid med barns psykiske helse i barnehagen. Problemstillingen omfatter en generell kunnskap om de ansattes arbeid med dette temaet basert på blant annet utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring. Vi ønsker å undersøke hvordan dere jobber med forebygging av for å fremme psykisk helse i barnehagen, hvordan oppfatte tegn på at et barn ikke har det bra, og samarbeid med eksterne instanser som varsles ved bekymring. Dette er en studentoppgave, og bakgrunnen for disse intervjuene er å samle informasjon til bacheloroppgave som omhandler psykisk helse.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Andreas Strømme Solberg er vår veileder til bacheloroppgaven.

Institusjonen som er ansvarlig for prosjektet er Høgskulen på Vestlandet, Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmålet om å delta fordi du arbeider i barnehage.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta må du stille opp for et intervju som vil vare i omtrent 30 minutter.

Opplysningene vi vil bruke i oppgaven er relevant utdanningsbakgrunn, arbeidserfaring, alder og muligens kjønn. Arbeidsplass og navn vil bli anonymisert. Spørsmålene vi vil stille deg vil omhandle dine tanker og refleksjoner rundt psykisk helse blant barna du jobber med. Vi vil også

spørre deg hvordan du/dere på avdelingen/barnehagen konkret arbeider med forebyggende tiltak, samt samarbeid med eksterne instanser dersom dere er bekymret for et barn. Vi vil samle inn data ved å ta lydopptak av intervjuet på mobile enheter tilhørende behandlingsansvarlig institusjon, dvs Høgskulen på Vestlandet. Personopplysninger som blir oppgitt under intervjuet, og som kan identifisere deg som person (navn, arbeidsplass etc) vil ikke bli inkludert i oppgaven.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Navn og kontaktopplysningene dine vil anonymiseres og erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data, samt at vi vil ta i bruk en kode beskyttet pc som krever innloggingspassord for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine.
- Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, da eneste opplysning som publiseres i prosjektet vil være hvilken stilling du har i barnehagen. Navn og andre personopplysninger som kan føre til at du blir gjenkjent, vil bli anonymisert.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 08.06.22. Etter prosjektslutt vil lydopptak og personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet, fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett/institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i delta i intervju
- Informasjon jeg velger å dele under intervjuet kan brukes i bacheloroppgaven
- Informasjon jeg velger å dele under intervjuet vil lagres frem til to uker etter levert bacheloroppgave

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)